

BAROMFIÁK

MÉHÉSZET ÉS SELYEMTENYÉSZTÉS.

BAROMFI-, MÉH- ÉS SELYEMTENYÉSZTÉSI SZAKLAP.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET BAROMFI-, MÉH- ÉS SELYEMTENYÉSZTÉSI SZAKOSZTÁLYÁNAK HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN HÓ ELSEJÉN.

Előfizetési ára: Egész évre 2 forint.

Szerkeszti: RUBINEK GYULA,
az országos magy. gazdasági egyesület ügyvezető titkárja.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, üllői-ut
(Köztelek).

Az országos magyar gazdasági egyesület és a baromfityenyészési szakosztály tagjai tagdíj fejében és a „Köztelek“ előfizetői ingyen kapják.
A baromfityenyészési szakosztály tagdíja egész évre 4 frt. — Az orsz. magy. gazd. egyesület tagdíja egész évre 10 frt. — A „Köztelek“ előfizetési ára egész évre 10 frt.

TARTALOM.

	oldal
A ludak fertőző csont- és izület-gyuladásáról	17
Tárca. Venus madarai	17
Csibeköltő villamos készülék és mesterséges anya	17
Az anyaméh különböző kiröppenései	18
Méhészeti teendők május havában	19
Kedvezményes szállítási díjtételek a kiállításra küldött baromfiakra	20
A „Baromfityenyésztés“	20
Különfélék	20
A selyemtenyészés érdekében. — Selyembevitel	
Amerika Egyesült-Államaiba. — A tyukok szem-betegsége. — Új tojásköltési mód. — A tojásnak a tyukok által való megemésztése. — Fellelesleges kotlók udvara	20

A ludak fertőző csont- és izület-gyuladásáról.

A fiatal libák csont- és izületi gyuladását, a mely sokszor nagy károkat okoz a tenyésztésekben és járványos alakban lép fel, *Lucet* alaposan tanulmányozta. E betegség két alakban fordul elő: egyik a hevenyalak, a mely nagyon gyors lefolyású és rendszeren halállal végződik, a másik lassabban folyik le, kevésbé pusztító, de cachektikus állapotot idéz elő, a mely megakadályozza annak növekedését és hizását.

A hevenyalakra jellemző, hogy a test hőmérsékének jelentékeny emelkedésével jár; az állatok szomorúak, hasmenésben szenvednek, többé vagy kevésbé sántítanak, később nem képesek állani, folyton ülnek, a fejüket a földre fektetik és 2-3 nap alatt elhullanak.

A betegség másik alakja gyakoribb. A betegeken szomorúság, hasmenés, láz és

sántikálás észlelhető. Az izületek, különösen a tibia és a lábtő köztiek, fájdalmasak, duzzadtak, melegek és mozgékonyaságuk korlátozott. A betegek járása nehézkes, állani szintén alig képesek s mindaddig ülnek, míg csak a teljes kimerülés következtében a halál bekövetkezik. Egyes esetekben a tünetek csökkennek s a beteg meggyógyul; de rendszeren izületi merevség marad vissza, a melynek következtében az állat kisebb vagy nagyobb mértékben elnyomorodik. Megtörténik, hogy a szárnyak izületei hasonló módon megbetegednek, mint a láb-izületek.

A betegség első alakja nem okoz súlyosabb bonczani elváltozásokat; a vér rendszeren fekete, a lép megnagyobbodott, a máj szintén, az epifízis és az izületek lágy részei bővérűek, a csontvelő vörös. A vérben azonkívül jellemző baktériumok találhatók.

A második alaknál az elváltozások sokkal súlyosabbak s azokon a jelenségeken kívül, a melyeket már említettünk, az izületeket alkotó csontokban gyuladás látható, sőt az izületben is gyuladás van s nem egyszerű gennyes izzadmány halmozódik ott fel.

A betegek szerveiben *Lucet* baktériumokat talált, a melyek gömbalakuak, magánosok vagy csoportokban és láncokban egyesülnek; gelatinában és huslevesben +37°-nál jól tenyészthetők. Ezen baktériumok befecskendezve felnőtt libák visszereiben, a leirhoz hasonló betegséget okoznak, mely gyorsan megöli a kísérleti állatokat. Ellenben, ha a bórallati kötőszövetbe fecskendez-

tenek, nem okoznak súlyosabb elváltozásokat.

Lucet szerint a ludak csont és izület gyuladását okozó baktérium nem egyéb, mint *Staphylococcus pyogenes aureus*, a mint azt kísérletekkel is bebizonyította, mert egy ember furunculusból kitenyészített *Staphylococcus pyogenes aureus*-nak beojtásával sikerült ezen betegséget előidézni. Mindazáltal a baj eredete meglehetősen homályos, mert *Lucet* nem volt képes kideríteni, hogy miképpen jutnak be a baktériumok a szervezetbe.

A kezelés tekintetében ajánlja, hogy kellő figyelem fordítassék a ludak táplálására, az udvar tisztántartására s az ólak egészségesekek és világosak legyenek. Azok a helyiségek pedig gondosan fertőtlenítsenek, a hol a betegség pusztított.

Dr. R. I.

Csibeköltő villamos készülék és mesterséges anya.

A fiziológiai kísérletekre szolgáló emésztő kályháknak és költőkészülékeknek, úgy nemkülönben a bakteriológiai csiráztatásokhoz való termostatoknak villamos szabályozóval ellátott felszerelése régebb idő óta ismeretes s a gyakorlatban használatos.

A csibeköltésnek nagyban való üzérése előző időkben is szerkesztettek ily felszerelésű költőkészülékeket, azonban mindeideig nem nagy szerencsével. Különösen komplikált voltak és drágaságuk által tün-

tenyészésnél a főtekintet a nagy mennyiségre fektetendő.

Nálunk talán a vad bősége miatt, de lehet, hogy mélyebb rokonszenvből is a galamb, mint élelmi czikk kevésbé elterjedt. Anglia azonban kiváló piacza az élelmi célból tenyésztett és tömött galamboknak, melyeket főleg Francia- és Németországból visznek be.

A tömés érdekes módon megy végbe. Egy vizes dézsában van a köles- és borsókeverék. A tömő megtölti vele száját, míg pofái egészen felduzzadnak. Akkor felkap egy galambot s felnyitott csőrét ajkai közé fogva, teletölti azt a szájában levő étékkel. A legnagyobb gyorsasággal kap fel így galambot galamb után s tölti tele csőrüket, úgy, hogy ha elég gyakorlott e mesterségben, megélhet belőle. Ily módon a galambokat kétszer tömik napjában s néhány nap múlva már elég kövérekké és puhákká válnak.

De térjünk vissza a nevezetesebb fajokra, melyek közül legalább százat ösmerünk számos eltérő változattal, úgy tollazatot, mint szint tekintve. Első helyen állnak itt mindenekelőtt az angol *postagalambok*, *golyvák*

TÁRCA.

Venus madarai.

Semmi sem felel meg emberi lényünk tisztza ártatlan sugallatának úgy, mint a galamb, a teremtés e szép és légies alkotásának gyöngéd kultusza. A galambját tenyérből etető ifju leányt mintha az anyaság szent misztériumának egy előrevetett sugara aranyozná be; benne van ebben az önzetlen odaadás önkénytelensége, az életfentartó czél komoly méltósága, a szeretettől tulárdt lélek gyermeksége, a minek révén költők és művészek egyik legkedvencebb tárgyul szolgáló jelenete lett. Goethe Lilije a baromfi-udvart az igaz költészet örökszép színeiben dicsőítette meg, mennyivel méltóbb tárgya lehet még a galambducz ruralis látványa a költői képzeteknek! Mert bár a galambok világa is a baromfi-udvar, de az ő lényökben semmi sincs a többi majorságok, a csirkék, libák, réczék és pulykák prózai rendeltetéséből, megmaradnak az ifju lélek szennytelen nemes álmának, menten a haszonlesés minden számításától.

Lehetetlen még abban is a galambidealizmusnak kisebbitését keresni, mintha a vetés henyé és kártékony pusztítóival alanánk ő bennök szemben. Mert gyors repülése képessé teszi a galambot arra, hogy otthonától nagy távolságban keresse fel élelmet s ásó és kaparószerveinek hiánya nélkül is kizárja azt a hitet, mintha bárhol is komoly kárt okozhatna. Bebizonyult, hogy a galamb csak azt a magot szedi föl, mely fedetlenül áll s a gazdaságra ez alig járhat hátránnyal.

Mindenesetre itt csak az önczélú, nemesebb szenvedélyből eredő galambtenyésztésről van szó. Mert létezik a galambok kereskedelmi czélokra való tenyésztésének is bizonyos meglehetősen jövedelmező faja, egyrészt piaczra, másrészt galamblovészeti célra. Ezek azonban csak közönséges fajta galambok s egyenkint kevés becsesl bírnak. Másrészt, mivel szabadon tartatnak és mindenféle élelemmel táplálkoznak, kevésbé szaporák is. A nőstény évenként nem költ hatszornál többször s 15 évnél magasabb életkort sem igen érnek el. Már pedig a galambhus hathónapos életkoron tul alig élvezhető. Látni való tehát, hogy ily irányu

külfölddel.
tékesíthető,
arországból
daczára a
a tojást ex-
k még nem
következő

érték forint
12.000,000
8.989,000
9.965,000
8.104,000
8.178,000
5.775,000
5.384,000
4.581,000
3.898,000
4.028,000

70.902,000
adatok elég
reskedelmünk
k ebből, hogy
megháromszo-

s kertben. A
ben senki sem
an meglehető
desen nagyobb
melyet a fér-
tesznek. De a
sak hernyókat,
érgeket szede-
t szolgáltatnak
kellene azokat
n ugyan egyes
knak áldozatul
vehető kárt
y ezen időszak-
omfiakat a gyü-
s szamóczakert-
val, sőt valami-
dnem több kárt
nemcsak a le-
em még a bok-
gkezdik. Hanem
őszak után bít-
hatók, mert az
zámálhatlan fér-
z álezákat is ki-

tenyésztés meg-
Afrikában. A né-
mányzóság jelen-
örtént arra nézve,
meghonosították.
privát emberek
elyemtenyészésre
adatai nem állanak
a kedvező helyi
szólnak, hogy a
elet-Afrikában ró-
Az alapvető mun-
a mennyiben a
etek hivatalnokai
va, hogy a szederfa
assanak oda, hogy
álljanak rendel-
nyebben megy, a
arabok által lakott
alálhatni szederfát.
lugváryozás általi
itt is igen jól
és annál inkább
mert Német-Kelet-
munis nagy meny-
a fiatal szederfa-
k kiteve, hogy az
tal, (mely táphiány
tmege) megtámad-
mégis megtörténne,
a ricinus növény-
en termeltessenek,
s szempontjából is

tek fel az eddigi ilyen készülékek s ezért azt hiszem figyelmet érdemel *Schultze* Ottónak aránylag olcsó, egyszerű és mégis sokat ígérő azon villamos költőkészüléke, melyről éppen szólni kívánok.

E költőszekrény, melyet a 6. ábra mutat be, villamos folyom segítségével automatikusan szabályozza és tartja fenn egyfelől a szükséges 40 fokú hőmérsékletet, másfelől a kívánatos fokú nedvességet, úgy, hogy kezelése tekintetében egyéb teendő nincs, mint a tojásoknak időnkinti, reggel és este még végrehajtandó szellőztetése és a fokozatosan elpárolgó víznek pótlása.

A *strassburgi „Elsüssischen Electricitäts-werken“* e költőszekrényt 3-féle nagyságban állítja elő s a következő áron bocsátja forgalomba:

1-ső számú apparatus 70—80 tojásra 240 márka, 2-ik számú apparatus 140—160 tojásra 350 márka, 3-ik számú apparatus 250—300 tojásra 500 márka.

Ez ár, habár tulságosnak nem mondható, némileg utjában áll annak, hogy a készülék korlátoltabb üzemi igénybe vétésék. Sokkal lényegesebb akadályát képezi azonban ennek az a körülmény, hogy legalább 16 gyertyaerőjű, tehát körülbelül 10—20 watt batteria erejű villamámra van szükség, a melynek külön előállításá kissebb üzemben ki nem fizetheti magát.

Mindenütt ott azonban, a hol ily erejű izzó fény mellékesen is — pl. villamvilágítást produkáló gépek utján — igénybevehető, a *Schultze*-féle költőkészüléknek nagy jövőt lehet jósolni annál inkább, mert 3 évig tartó kísérletek során kitűnt, hogy míg más költőkályhák legfeljebb 50%-től élő csibét produkálnak, addig a szóban forgó nyáron 80—90, télen pedig 60—70%-ot produkál.

Különb, mint *Toussaint* utján a „W. L. Z.“-ban értesülünk, *Schultze* e költőkészüléke egy nemkülönb villamosságra berendezett u. n. mesterséges anyával kapcsolatos, mely értékét tetemesen növeli.

Ez utóbb említett apparatus, melyet a 7. ábra tüntet fel, felső részében arra való, hogy az éppen kikelt csibéket 2—3 napon keresztül védje, alsó részében pedig arra, hogy a több napos, már táplálkozó csirkéknek temperált védő szárnyakat nyújtson. Ez utóbbi készülék ára 75 márka.

A ki nagyban való üzemre, világító villamossággal bíró helyeken, költőkészülékeket óhajt beszerezni, jól teszi, ha említett czégtől tüzetes leírást kér s kevésbé megbízható költőgépek helyett az itt szóban forgó beszerzésére határozza magát. M. K.

sok, sirálykák, páva-farkuak, blondinett-ek, satinett-ek, és hempergők. Ezek a legértékesebb, míg a *fecskegalambok, jéggalambok, apáczagalambok, szarkagalambok* kevésbé becsesek. Leghíresebbek közöttük a *sirálykák*, és legnagyobbak, mert két és kétharmad fontot nyomnak nem ritkán, a *vaskos római tyúk* fajták.

Meg voltak-e mind e fajok a régi időkben is, nem lehet tudni, de a klasszikusok számos helyét idézhetnők annak bizonyosságául, hogy minő csodálat tárgyai voltak már az ó-korban az egyes híresebb fajták. Valószínűleg a galambtenyésztés is, mint a virágtenyésztés, egy ideális czél elérésére irányuló folytonos törekvés, egy lehetetlen tökély megközelítése, mely sohasem nyer befejezést. Azért az igazi galambtenyésztő nem valami kalmárszellem, az ő kedvencei épp oly költői tárgyai szenvedélyének, mint a kertésznek a maga orchideái, melyeket sokkal többre tart, mint a mennyire a világ becsüli. Am azért igaz, nem ritkaság, hogy *külföldön 1—2000 forintot is megadnak egy-egy pályanyertes galambpárért*, az angol posta-, vagy golyvás-fajból.

Természetesen a galambtenyésztés si-

Az anyaméh különböző kiröppenése.

Hogy valamely méhraj életképes maradjon, királynéjának a herék által meg kell termékenyítenie. Hol történik ez a megtermékenyítés? Csakis a kaptáron kívül: a levegőben. Némelyek ugyan erősítgetik, hogy az anyaméh a kas belsejében is megtermékenyíthető s csak a bebizonyítással maradtak mindezeideig adósok. Pedig mennyi kísérlet történik — ugyanannyi eredménytelenséggel! Természetes. A kaptár belsejében csak egy heré termékenyítene meg a méhkirálynőt, mely eset, ha több generáción át ismétlődne, a raj elfajulását, degenerációját vonná maga után s talán egy emberöltő alatt a méhtenyésztés lenne a legháládatlanabb foglalkozás.

Hogy a királynők megtermékenyítésük alkalmával előszeretettel keresik az idegen heréket, arra nézve *Trötzmüller* jönevű méhészt szolgál *pozitív* fölvilágosítással. *Trötzmüller* ugyanis fekete, vagy német méhfajokat tartott tenyésztésben, melyekből néhány év alatt felerészben krain-bastardok s körülbelül 15 évre tiszta bastard-fajok lettek. Oka ez átalakulásnak az volt, hogy tenyésztetől egy másfél órányi távolságban kraintelepek voltak, melyek heréi az idegen királynőt kétségkívül megtermékenyítették.

Mikor a fiatal királynő a kaptár egyeduralmának birtokába lép, pár nap mulva nagy óvatosan a méhkas nyílásához megy, de nem repül föl, hanem alattvalóitól kísérve, a kaptár nyílásának közvetlen közelében röpdös, majd a kas tájékát veszi szemügyre s azután visszatér kaptárába. Ez a kém szemle rendszeren 10—12 percet vesz igénybe.

Másnap újból kiröppen az anyaméh: pusztán orientálás kedvéért és szempontjából. A méhek már előbb a kaptár előtt röpdösnek, mire megjelen a királynő, párszor megfordul s fejét következetesen a méhkas felé fordítva, hogy tekintete elől el ne veszítse, fölrepül; szemügyre veszi alaposan a kaptár egész tájékát, miközben jobbra-balra röpdös: meg akarván barátkozni a szomszédos kasokkal, az egész teleppel, minden közelben levő tárgygyal. Majd nagyobb köröket ír le röptében, miáltal a méhkastól mindjobban eltávolodik, úgy, hogy szabad szemmel nem is látható. Lassankint ismét közelebb jön, párszor ide s tova röppen kaptára körül s rövid időzések után visszatér hajlékába. Az anyaméh ezen orientálódása (tájékkal való megismerkedése)

keré első sorban a duez kellő kezelésétől és a párosítástól függ. Mindkettő szüntelen figyelmet s széleskörű tapasztalást igényel. Igen előnyös, ha a galambház kertben van felállítva, lehetőleg déli fekvéssel s váza fa és vas, homlokzata pedig üveg s padozata csement.

Fészekhez finomra vágott szénát kell használni s karbolsav-oldatban áztatni meg, hogy távoltartsa a férgeket. Sötétben tartani a galambokat a fészekülés ideje alatt, *tulhaladt álláspontra*. Sokkal szelidebbé és simulekonyabbá teszi a világosság, melyet legcélszerűbben ablaküvegen át bocsáthatni be. Ily módon nevedett galambok sokkal bizalmasabban közelednek az idegenhez, fejére, vállaira szállnak, szárnyaikat verdesik üdvözléül, szóval a szó legteljesebb értelmében civilizáltak.

Van öröm a családban, mikor galamb asszonyok első tojásait rakja le. Büszkén örködik felette, hogy megakadályozza a korai kikelést, mert három nappal rá ujat szándékozik tojni. Ez megtörténvén, ráül mindkettőre s fogadja férje bókjait. A költés 18 napra terjedő szaka alatt, férjüram mintaképe a hitvesi odaadásnak, mi több, maga is ráül a

25—30 perczig tart, egyes-egyedül álló kaptárnál azonban valamivel kevesebb ideig.

A következő napon történik a királyné megtermékenyítése. Ott zümmög már előbb az egész szuronyos had a kaptár nyílása előtt, midőn a királyné nagy majesztással megjelenik és a messzeségbe röpül, hová szem nem követheti.

Ezek a kiröppenések nem akármikor, hanem a nap meghatározott időközében — déli 12 órától délután 3 óráig — szoktak történni. Ez a szabály. De a mint minden szabály kivételekkel jár karöltve, úgy áll a dolog itt is. Mert ha a királyné rossz időjárás vagy egyéb ok miatt huzamosabb ideig kénytelen a kaptárt őrizni, említett kiröppenése lehetleg gyors egymásutánban fognak következni, különösen, ha már kissé megkészt az anyaméh megtermékenyítése s a királynénak nincs több vesztegetni való ideje.

Ha a megtermékenyülés első izromban nem sikerül, a királyné kétszer, esetleg többször is kiröpdül megtermékenyítésére czéljából.

A királyné kimaradása nem mindig egyforma s $\frac{1}{2}$ —2 óra között ingadozik. Ha sokáig nem tér vissza az anyaméh övéhez, akkor a méhek nyugtalanok lesznek s aggályos izgatottsággal röpdösnek a kaptár belsejében: királynéjukat keresve. Ha ez a nyugtalanság estig tart, baja történt a királynénak s ha a rajon nem segíthetnének egy új királyné betelepítése által, nem marad más hátra, mint az elárvult rajt a szomszédos kasal egyesíteni. Királyné nélkül szükölködő rajt nem szabad tenyésztésünkben megtünnünk.

De ha a királyné megtermékenyülve tér vissza kaptárába — a mit fölnyitlt hüvelyéről első tekintetre megláthatunk — akkor nem fogja azt elhagyni többé, kivéve a rajzás idejét vagy azon esetet, midőn az anyaméh élete végét közeledni érzi. A miről könnyen meggyőződhetünk, ha a királynét szárnyának megkurtítása által repülő képességétől megfosztjuk s az ekként megjelzett anyaméhet több nyáron át figyelemmel kísérjük. Ha az így megesonkított királynő ki akarna rándulni, mert röpülni nem tud: okvetetlenül elvész. Ez az eset gyakran ismétlődik a váratlanul beálló rajzásnál; ilyenkor a királynő lecsik a földre s miután életét veszítette, a raj visszatér kaptárába s csak 9—11 nap mulva jó ki ismét, de akkor már ifju, szüz királynéjával.

Kettő marad tehát megdönthetetlen tény: Megtermékenyített királyné nem röpül ki többé a szabadba és a királynék, melyeket a szabadban röpdösni és zümmögni halunk: fiatalok, megtermékenyítetlenek. —ák.

tojásokra. A nőtény rendszeren délután öt órától reggeli kilenczig ül rajtok, azután szomszédnőihez megy trécselni s a him váltja föl helyében. Ha az a ritka eset előfordul, hogy a nőtény gondatlanságból késlekedik a pontos időben való hazatéréssel, himje keresésére indul s zaklatva, csipkedve üzi haza s ügyel rá, hogy el ne távozzék.

Öt nappal a tojás kiköltése után az öregek kezdenek valami tejszerű anyagot kiválasztani begyökben. Ez részben nem egyéb a megemésztett tápszernél, a tulajdonképeni ugynevezett „galambtej“, melyet sokan mythusnak vélnék.

A fiókák, melyek közül csaknem mindig egyik him, másik nőtény, a tojásból kikeléskor kétségenkívül a képzelhető legcsunyább és legügyefogyottabb példányai a madárvilágnak. Tíz napig mindkét szülő felváltva táplálja kicsinyeit, csőrükbe véve csőreiket és sajátságos szivással vezetve belé e pépszerű tápanyagot begyeikbe. Ily táplálkozással a kicsiny fiókák meglepő gyorsasággal nevednek s alig öt hó mulva már párosodnak.

(Folyt. köv.)

Méhészeti teendők május havában.

Májusban van hazánk legtöbb vidékén a főhordás, ezzel majdnem egyidejűleg indul meg a rajzás is és a műrajok készítését is e hónapban végezzük, ha sikerrel akarjuk a szaporítás ezen módját alkalmazni. Van tehát munka elég. Mindenekelőtt elkészítendő a rajok befogadására szükséges méh lakások, megtisztítandók a portól, piszoktól s penésztől és a rajok belakoltatása előtt méhfüvel jól bedörzsölendők. Mert a piszkos vagy rosszszagú lakást a méh nem szereti és könnyen ott hagyja. Azután a kereteket látjuk el lépkedetekkel vagy viasztárokkal. Ilyenek nélkül soha se adjunk be kereteket a méheknek, különben züréptményt építenek. Két keretsoros fészki kaptárba mindig mind a két sorba teendők keretek — kivéve természetesen, ha a fészket a fedődeszka segítségével az alsó keretsorra szorítanak, a mi kisebb rajoknál szokásban van — különben megessik, hogy a raj a felső keretsorban függő keretek alsó lécei során telepedik meg és ott kezd keresztül-kasul a keretek alá züréptményt építeni.

Rajoknak műlépeket ne adjunk; a rajok ugyanis elég szaporán építenek, még pedig leginkább munkáméh sejtés lépeket. Csak hosszantartó bő hordás alkalmával, mikor a raj szüzrajzásra készül, épít nagyobb meny-

annál jobb. Ezen eljárásnak az előnye, hogy a raj igen népes és munkaképes lesz, mert az anyatörzsnek összes kijáró méhei hozzá szegődnek, az anyatörzs pedig föl hagy a nagy vesztéséig következtében, minden további rajzási szándékkal, a mi csak előnyére válik, mert erősebb marad, mintha a sok apró utórajokkal meggyengítették.

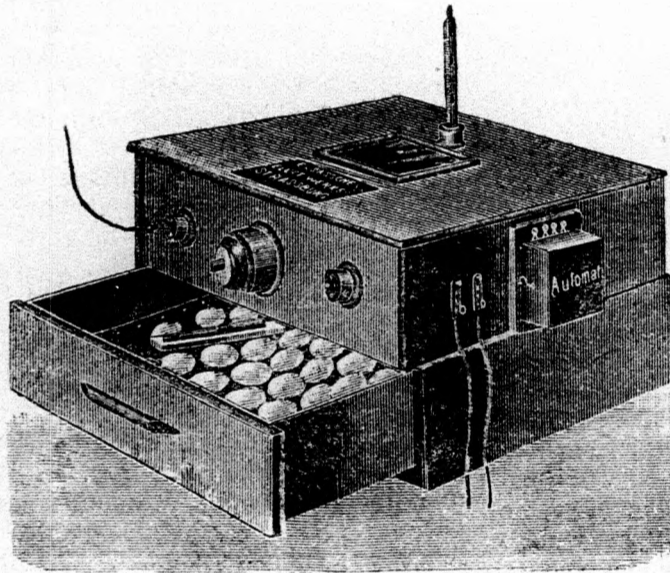
Az anyatörzset néhány napig itatni kell, mert nem levén elég a kijáró méh, a vízhiány, főleg a fiasítást, nagyon megviselné és fejlődésében feltartóztatná.

A rajzás előjelül a herék megjelenése vehető, még biztosabb jele a közeli rajzásnak, ha a teljesen kiépített kaptár népének, bár csak egy maroknyi része, reggel, napfelkelte előtt, a röplyuk előtt vesztegel. Ilyenkor bátran hozzáfoghatunk a műraj készítéséhez. Igen sokféleképpen lehet jó sikerrel műrajt készíteni: *Vogl* szerint ha több anyatörzsszel és némi tartalékléppel rendelkezünk akkor két anyatörzsből a következőképpen létesíthetünk egy harmadik családot. Az egyik családból kivesszük az anyát és egyebet semmit; sem költést, sem méhet, sem építményt. A másik törzsnek meghagyjuk az anyát és a lépek felerészét. Az első törzs anyját anyakalumba zárjuk és a második család összes méheit a benépesítendő harmadik kaptárba seperjük, miután előbb a második kaptárból kiszedett fele lépet

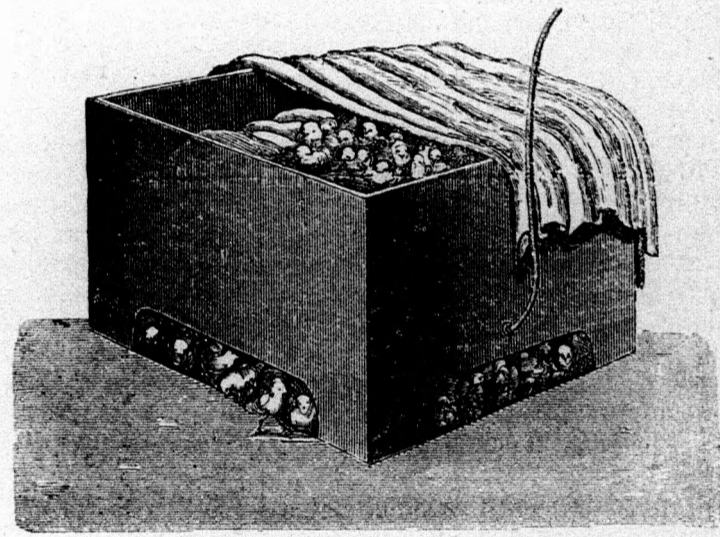
keretet a rajta levő méhekkel együtt és beleakasztjuk egy üres kaptárba, a minél azonban ügyelni kell, hogy anya ne kerüljön a méhek közé, különben az idegenek leszurják. Ezt az ily módon ellátott kaptárt egy másik erős nép helyére állítjuk. 15—16 nap múlva ez a műraj egy hatalmas természetes rajt fog eresztetni fiatal anyával. A félreállított öreg törzsnek néhány napig vizet adunk be a kaptárba, a mi azért történik, mert a törzs elvesztvén az összes kijáró méhet, míg az ifju nemzedék kijáróvá lesz, szomjan veszne vagy legalább is sokat szenvedne, a fedetlen költésével együtt. De van még számtalan módja a műrajkészítésnek, mely szerint szintén lehet jó sikerrel szaporítani.

A méz kamarát csak akkor nyissuk meg, ha a fészkekben már nincs hely a méhek számára. A méz kamrába természetesen csak egész lépek adandók, hogy a hordást minél jobban ki lehessen használni. Pergetés idejére előkészítendő a mézes edények, melyek jól kiforrázandók és szárazra kitörleendő, hogy minden legesekélyebb piszoktól, portól és nedvességtől megtisztuljanak, hasonló procedurának vetendő alá a pergető-gép is.

Pergetés előtt a sejtek a sejtnyitó késsel vagy legalább egy négyágú villával felvágandók, illetve felkarcolandók. A pergetésnél

6. ábra. Csibeköltő villamos készülék.

7. ábra. Villamos mesterséges anya.

nyiségű heresejtet. Ha a fészkek kétharmada kiépült, a rajoknak is adhatunk műlépeket, így aztán nem építenek heresejtet. Ha a rajok belakoltatása után a hordásra kedvezőtlen időjárás állana be, etetni kell, különben elszáradnak vagy végleg tönkremennek a fiatal törzsek.

Eleinte a rajok gyorsan építenek, de később nap-nap után alább hagynak az építéssel azon arányban, a minőben a kijáró méhek pusztulnak és az építmény terjed és ellepetlenül marad. Végül egészen felhagy a raj az építéssel és csak akkor kezd meg újabb azt, ha már nagyobb számú fiatal méh kelt ki.

Minthogy a későn jelentkező rajoknál a friss munkások megjelenése a legtöbb esetben oly időben szokott bekövetkezni, mikor már a tulajdonképpeni hordásnak vége van, hogy a raj építhessen, naponta hig mézzel kell etetni, mert akármennyi fiatal méh bujik is elő a sejtekből, ha nincs hordás, vagy ha a hordást nem pótoljuk etetéssel, a raj építeni nem fog, sőt a fiasítással is föl hagy és gyengén megy a télbe.

A rajok elhelyezésére nézve szolgáljon a következő rövid utmutatás. A raj — ha egyes kaptárokról van szó — mindig az anyatörzs helyére állítandó, az anyanép pedig valamely más alkalmas helyre, néhány lépésnyire régi helyétől; minél távolabba,

(költést és mézet) beakasztottuk és hozzá a kalitba zárt anyát beadtuk. Ez a műraj bárhová állítható.

A második törzs ugyan tetemesen meggyengült ezen műtét által, de miután a lépek felét és a termékeny anyát megtartotta, csakhamar magához fog térni, megjegyzendő, hogy a kijáró méhek vissza fognak térni. A léphiányt készletünkkel pótoljuk, kerülvén a heresejtés lépek beagatását, hogy elnyomassék a herenevelés.

Az első törzs, mely anyját vesztette, a legtöbb esetben 14 nap múlva egy hatalmas rajt fog adni. Ha ezt el akarjuk kerülni, akkor az anya eltávolítása után 48 óra múlva vagy egy tartaléknépecskéből anyát vagy pedig egy befödött anyabölesőt adunk neki. *Kleine* szerint kora reggel, ha szép az idő, 3 költéses lépet, — olyat, a melyben befedett és nyílt költés is van — a rajta ülő méhekkel együtt és egy mézeslépet, a melyben himpor is foglaltatik, egy üres kaptárba helyezünk. Azután reggel még egyik-másik erősebb törzsből fiasítás lépeket adunk a műrajhoz, mely aztán egy erős törzs helyére állítandó; ez utóbbi régi helyétől jó távolra állítandó fel és néhány napig vízzel látandó el.

Berlepsch *methodusa* szerint 5—6 erőteljes törzstől elszedünk 18—20 költéses

ovatosak legyünk és főképpen a frissen épült lépek pergetésénél, lassan hajtsuk a pergető-gépet, különben a lépeket a méz sulya összenyomja és hasznavehetetlenné teszi.

A pergetett mézet tisztán tartjuk és minden erjesztő-anyagtól, ugymint kenyérmorzsától, falevéltől, magnemüektől, stb. gondosan megóvjuk és a raktárt is jól megválogassuk, dohos, nedves pinczébe, savanyu káposzta vagy más erős szaggal bíró tárgyak, esetleg erjedő folyadékok közelébe ne helyezük, nehogy ízében fogyatkozást szenvedjen vagy erjesztő gombacsirákkal érintkezésbe jöjjön. Ha pedig a mézpergetés után, dacára, hogy száraz tiszta edénybe öntöttük és tisztán kezelve, szellős, hűvös raktárba helyeztük, mégis erjedésnek indulna, nem kell semmitől sem tartanunk, mert ez csak érési erjedés lesz s kiforrás után a méz jó ízét és tiszta színét ismét visszanyeri.

Májusban virágoznak mézelő növényeink közül a vadgesztenyefa, a tölgy, a kocsántalan tölgyfa, a cserfa, körtefa, kocsános tölgy, jegenyefenyő, luczfenyő, vörösfenyő, erdei-fenyő, fekete-fenyő, henyefenyő, a gyertyánfa, diófa, a benge, vörös áfonya, esparset, kecskerágó, a réti áfonya, a kutya-benge stb.

—r.—

Kedvezményes szállítási díjtételek a kiállításra küldött baromfiakra.

Az O. M. G. E. baromfi-, méh- és selyemtenyésztési szakosztályának f. évi febr. 1-én tartott ülése határozatából kifolyólag az egyesület feliratot intézett a kereskedelemügyi miniszterhez, melyben a vasuti díjszabás azon pontjának megváltoztatását kérte, mely a kiállításra szállított baromfiküldemények után kedvezményes szállítási díjak élvezetére csak az esetben tarthat igényt a tenyésztő, ha ez iránti kívánságát a fuvarlevélen kitünteti.

A kereskedelemügyi miniszter nem tartotta teljesíthetőnek ezen a baromfitenyésztő közönségnek egyébként jogos óhajtását, hogy mely indokok alapján, az a miniszternek alább egész terjedelmében közölt leírásából kiviláglik:

12514. sz.

IV.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek
Budapesten.

F. é. február hó 15-én 781. sz. a. kelt felterjesztésére értesitem az egyesületet, hogy a hazai vasutakon fennálló díjszabások azon intézkedése, miszerint a kiállításra szállított baromfiküldemények után a díjszabás szerű kedvezményes díjszámítás csak azon esetben alkalmaztatik, ha a feladó a kedvezményes díjszabás alkalmazása iránti kívánságát a szállítólevélen kifejezte, a vasuti üzletszabályzat 51. §. 1. bekezdésének e) pontján, illetve az üzletszabályzat 81. §-ához tartozó II. póthatározmányon alapszik, s indokát azon különleges megállapodásban találja, mely az ily küldeményeknél a kártérítés iránti felelősség tekintetében fenforog.

A szóban levő kedvezményes díjszámítás ugyanis azon feltételhez van kötve, hogy a vasut a kiállítási tárgyakért és állatokért elveszés, hiány vagy sérülés esetében, ha azok után a kedvezményes díjszabás alkalmaztatott, csak a díjszabás I. részének C. fejezet VI. 10. illetve IX. 9. 7. pontja alatt megállapított szabványtételek erejéig nyújt kártérítést.

Arra nézve pedig, hogy ezen feltétel a feladóval szemben jogérvényesen kötelezővé váljék, az üzletszabályzat fentidézett 51. §-a értelmében szükséges, hogy a feladó a kivételes díjszámítás alkalmazását a fuvarlevélben előírja.

Ebből kitűnik, hogy ezen előírás követelése a vasutak részéről gyakorlati és jogi szempontokra vezethető vissza; miért is a díjszabás ezen rendelkezésétől bonyodalmak felidézése nélkül eltekinteni nem lehet s ily eljárásra a vasutakat a magam részéről annál kevésbé kötelezhetem, mert a szabály elhanyagolása a vasutakat fontos érdekeikben sértené, holott az érdekelt közönség csekély pontossággal a fennálló szabályzatnak eleget tehet.

Budapesten, 1895. április 1-én.

A miniszter helyett

Vöröss s. k.,
államtitkár.

Nem sok kommentárt fűzünk a leirathoz, a díjszabási és szabályzati pontok tömkelegében bizony a m. kir. államvasutak személyzete is elvéve vagy nagy ritkán találja meg az Ariadne fonálát s a leirat szerint a tenyésztő továbbra is oly felesleges munka végzésére van kötelezve, melynek elmulasztása által a „díjszabás I. részének C. fejezet VI. 10., illetve IX. 9. 7. pontja szerint megállapított kártérítési igényére” való jogosultságától fosztatik meg.

IRODALOM.

A „Baromfitenyésztés” I-ső és II-ik kötete IV-ik átdolgozott kiadás negyvennégy a szövegbe nyomtatott ábrával írta Grubiczy Géza, Ára a 2 kötetnek 1 frt 80 kr., éppen most hagyta el a sajtót. Hazai szakirodalomunk ezen ága csak igen kis mérvben van képviselve, ugyanis Farkas Mihály jeles gazdasági írónk és Lánghy Miklós e szakba vágó önálló művein kívül más alig létezik, utóbbi pedig könyváruosi uton már nem szerezhető meg — szerző tekintettel az ismertebb tenyésztett tyukfajtákra, jelen munkájával a baromfitenyésztőnek hasznos utmutatót bocsát rendelkezésére. Olvasóink bizonyára már ismerik a jeles munkaszerzőjét lapunkban megjelent számos szakaszerű cikkeiről s csak szolgálatot véltünk teljesíteni, ha az érdekes és tanulságos munkát megszerzésre ajánljuk. Az első kötet magában foglalja rövid vonásokban a tyukászat történetét továbbá részletesen foglalkozik, mintegy huszonkét fajta tyukkal általában a tyuktenyésztéssel, hizlalással, szaporítással, csibék felnevelésével stb. A II-ik kötet tartalmazza a lud-, kacsa-, pulyka-, fázán-, gyöngytyuk-, galamb-, páva-, hattyutenyésztést. Részletesen foglalkozik továbbá, a baromfi betegségekkel, a czélszerű tyukólakkal, mesterséges költetés és hizlalással. A jeles munka megszerzésre Budapestén az Atheneum részvénytársaságnál.

KÜLÖNFÉLÉK.

A selyemtenyésztés érdekében. A résztvevőség és szederfák tenyésztésének elhanyagolása miatt a selyemtenyésztés a kincstárra nézve az utóbbi évben defizittel járt. Azért a felügyelőség működését a miniszter Csanádmegyére nézve be fogja szüntetni, ha a helyzet nem javul. A helyzet javítására nézve a faiskolai felügyelői állások szervezését ajánlja a felügyelőség, mint az már több megyében igen czélravezetőnek bizonyult.

Selyembevitel Amerika Egyesült Államaiba. Mult évben a nyers selyembevitel az Egyesült-Államokba valamivel kedvezőbb volt, mint az 1893-ik évben, de nagyon is mögötte marad az 1892-ik év beviteléhez. De sokkal rosszabbul alakult a selyemáru üzlet viszonyaitva az azelőtti évhez, a mennyiben a mult évben tíz millió s az 1892-ik évben csaknem kilencz millió dollárral kevesebb értéket vittek be. A „Silk Association of Amerika” adatai szerint az összes kikötőibe az Egyesült-Államoknak az 1894-ik évben 54,924 bál nyers selyem vitetett be 24,728,163 dollár értékben. 1893-ban 30,981 bál 19,491,958 dollár értékben és 1892-ben 58,835 bál 37,610,757 dollár értékben. Selyem árubevitel New-York kikötőjébe 1894-ben 22,783,696 dollár értékű volt; 1893-ban 32,440,035, 1892-ben 31,208,399 dollár.

A tyukok szembetegsége legtöbbször meghülésből ered, a mikor is a szemizületek megdagadnak és abból fehéres folyadék szivárog ki. Ilyenkor a meggyuladt szemet gyenge meleg chlorvizbe áztatott ecsettel megmosni és ha a baj talán a nyeldekőre is kiterjedt, ugy karbolsavas vízzel belől is kicseseltetni igen ajánlatos.

Uj tojaskiköltetési mód. A tojás költésére egy új módszert fedezett fel Beaune Villeneuve-sur-Fére-i francia méhész. Fűkaszáláskor egy fogolyfészket talált, 14 már valószínűleg költés alatt levő tojással. Beaune a tojásokat gondosan fölszedve haza vitte, költő gépezete nem volt, de költőtyukkal sem rendelkezett, míg ezen gondjai közepette egy gondolata támadt, ugyanis: volt a gyümölcskertjében egy mozgatható szerkezetű méhese, mely az Abott rendszere szerint

volt építve, a hol 6 egy alkalommal május havában fölfogott méhrajt helyezett el. Ezen méhkas egyikébe egy lap finom gyapotot alkalmazott, a melyre a 14 tojást elhelyezte és egy másik lap gyapottal befőlte, melyen felől még zabpolyvát is hintett. Nyolcz nap után nagy öröme 14 eleven foglyot talált a gyapot között. Ekkor a műfészekből öket kiszedte és egy gyapottal bélelt dobozba helyezte a tüzhely közelében. Hangyatojás, főtttojás és kenyérmorzsából álló eledellel táplálta. Néhány napig azután még a méhesben tartogatta öket s 10 napos korukban velük szomszédját megajándékozta.

A tojásnak a tyukok által való megemésztése. Tapasztaljuk, hogy a tyukok a már letojt tojást, a háziasszonyok nagy boszuságára, föleszik, a mi pedig különféle okból származik, ugyanis igen gyakran előfordul, hogy a tojás héjának keményedése czéljából a tyukok által fölszedegedett darabos homokban a szükséges mésztartalom — mely a tojás külső mázának képződésére szükséges — hiányzik s ilyenkor a tojás lágy és a külső felület olyannyira puha, hogy a letojás procedúra alatt megpattan, tartalma kifolyik; továbbá a tyukok a szabadba szerte-széjjel tojnak és a tojást mintegy játszva addig hömpölygetik, míg végre eltörök és ekkor rendesen tartalmát felszűröcsölik. A legtöbb esetben azonban a kellő számu fészkek hiányában ugyanegy fészekbe több tyuk is letojni akar, a mi közben harc fejlődik ki köztük s rendesen a tojások összetörésével végződik, a mikor is közös akarattal a tojás tartalmát élvezettel fölfalják. A tyukokat tehát ezen szenvedélyről ugy lehet elszoktatni, ha a kellő számu, de legalább minden két tyukhoz egy fészket alkalmazunk és abba fényezetlen porcellán tojást helyezünk el s ha letojtak, a valódi tojást gondosan eltávolítjuk. Ha ez se használ, nem marad más hátra, mint leölni az ilyen tyukokat.

Felesleges kotlók udvara. A mint a tavasz nyitával lázasan várjuk, hogy tyukjaink elkotoljanak és azokat ellüthessük, annyira boszantó később, midőn tyukjaink egyre-másra elkotolnak, mikor öltőtyukokra már nincs szükségünk, és a kotlósok vesztelnek s a tojást hosszabb ideig abban hagyják. A kotlós tyukokat némelyek azzal szokták a kotlástól elszoktatni, hogy hideg vízbe mártják, de ez a kívánt eredmény helyett azt szüli, hogy a kotlók alaposan meghűlnek, és a remélt eredmény helyett, csak baj származik. Mások az ilyen felesleges kotlót zsákba teszik és felfüggesztik egy gerendára, étlen szomjan hagyván őt. Ez állatkinzás. Mások egy sötét kamrába zárják, hol ülő fészkek nincsenek, és szinte étlen szomjan hagyják. Ez is közel áll az állatkinzáshoz. Hogy még egyet felhozzak, vannak olyanok, kik kotlósaik farkára, hogy a kotlást abban hagyják, szalmacsutakokat kötnek, mire a kotlósok, melyek a kotlásban csak a természet parancsát követik, eszeveszetten rohannak a nélkül, hogy ösztönük abban maradna. Mindezen esetekben a fáradság hiába való volt, és csak a gazdasszony vallota kárát. A kinek több felesleges kotlója van, az legjobban cselekszik, ha azok számára egy külön helyet elkerít, melyben semmi fészkeféle nincs, és abban helyezi el felesleges kotlóit, melléjük adván egy élénk, tüzes, fiatal kakast, mely öket a kotlástól csakhamar leszoktatja. Ez nem állatkinzás, hanem a természet folyamánya. Miután a felesleges kotlók rendesen késő tavasszal vagy a nyár elején jelentkeznek, mikor már enyhe az idő, azért a ki teheti, jól fog tenni, ha abban a bekerített helyben deszkából egy barakszerű ölat ösztököl, melyben természetesen fészkek nincsenek, csak ülőrudak. (r.)

Az orosz magyar gazd. egyesület tulajdona.